Analyse bijstandsvolume

1. Inleiding

In 2015 kunnen gemeenten verzoeken tot een incidentele aanvullende uitkering (IAU) over 2014 indienen. De IAU beoogt gemeenten financieel te compenseren die door een uitzonderlijke situatie op de arbeidsmarkt incidenteel een tekort hebben van meer dan 10% op hun budget. Goirle dient zo'n verzoek in (zie par. 2.5).

Bij tekorten van meer dan 10% op het budget op grond van de Participatiewet over 2015, kunnen gemeenten onder voorwaarden in aanmerking komen voor de vangnetuitkering 2015. Bij het verzoek dient het college de volgende documenten te voegen:

- Een globale analyse van de mogelijke oorzaak en de omvang van het tekort, mede in het kader van de inwerkingtreding van de Participatiewet en de eerdere financiële resultaten van de uitvoering van de WWB, en van de verwachte ontwikkelingen van dat tekort in de komende jaren;
- Een document waarmee het college de raad heeft geïnformeerd over zijn analyse en de maatregelen die worden genomen dan wel worden overwogen om tot tekortreductie te komen;
- Een document waaruit de opvattingen van de gemeenteraad hieromtrent blijken;
- Een overzicht wat de gemeente in 2015 feitelijk heeft gedaan om het tekort het hoofd te bieden en hoe zij het effect daarvan kwalificeert.

Een dergelijke aanvraag moet in de loop van 2016 worden ingediend. Maar de gemeente moet in 2015 expliciet een proces van tekortreductie in gang gezet hebben, om in 2016 succesvol een beroep te kunnen doen op een vangnetuitkering over 2015. Daarmee wachten tot 2016 betekent dat geen aanspraak op de vangnetuitkering over 2015 gemaakt kan worden.
Deze adviesnota heeft als doel inzichtelijk te maken:

1. Wat het te verwachten verloop is van het waarschijnlijke tekort op het BUIG budget.
2. Wat het beleid is om de kosten te beperken door:
    a. De instroom zoveel mogelijk te beperken;
    b. De uitstroom zoveel mogelijk te bevorderen.
3. Welke adviezen gegeven kunnen worden om de kosten nog verder terug te dringen.

Om deze vraagstukken te behandelen zal eerst de beschikbare managementinformatie en de data van het ministerie worden geanalyseerd. Vervolgens wordt het staande beleid behandeld. En tenslotte worden aanvullende adviezen geformuleerd.

2. Feiten & Cijfers

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zal op basis van de beschikbare informatie een analyse worden gemaakt van het clientenbestand en haar ontwikkeling in de afgelopen jaren. Vergelijking met de arbeidsmarktregio en het land moet indicaties geven over de vraag waarin Goirle aanzienlijk afwijkt. Dat kan een aanwijzing zijn voor aanpassen of aanscherpen van het Goirlese beleid en de uitvoering van de dienstverlening.

2.2. Aantallen: bestand, instroom en uitstroom t/m 2013

Bestandsontwikkeling
Voordat hieronder wordt ingegaan op de bestandscijfers is een waarschuwing op zijn plaats. Al snel wordt vergeten dat een bestand een grote in-, door- en uitstroom kent. De in- en uitstroom zullen in 2015 een omvang hebben van 35 tot 40% van het bestand. Een aanzienlijk deel van de acties van de organisatie zal gericht moeten zijn op die in-, door- en uitstroom.

In 2013 is een bestandsanalyse uitgevoerd naar leeftijd en trede. Het bestand was als volgt opgebouwd:

		Leeftijdscategorie				
	Trede	<27	27-45	45-55	55-65	Eindtotaal
1	Geïsoleerd	1	7	9	17	34
2	sociale contacten buitenshuis	5	40	25	28	98
3	deelname georganiseerde activiteiten	26	32	13	8	79
4	onbetaald werk	5	10	4	7	26
5	betaald werk met ondersteuning	10	12	18	8	48
	Eindtotaal	47	101	69	68	285

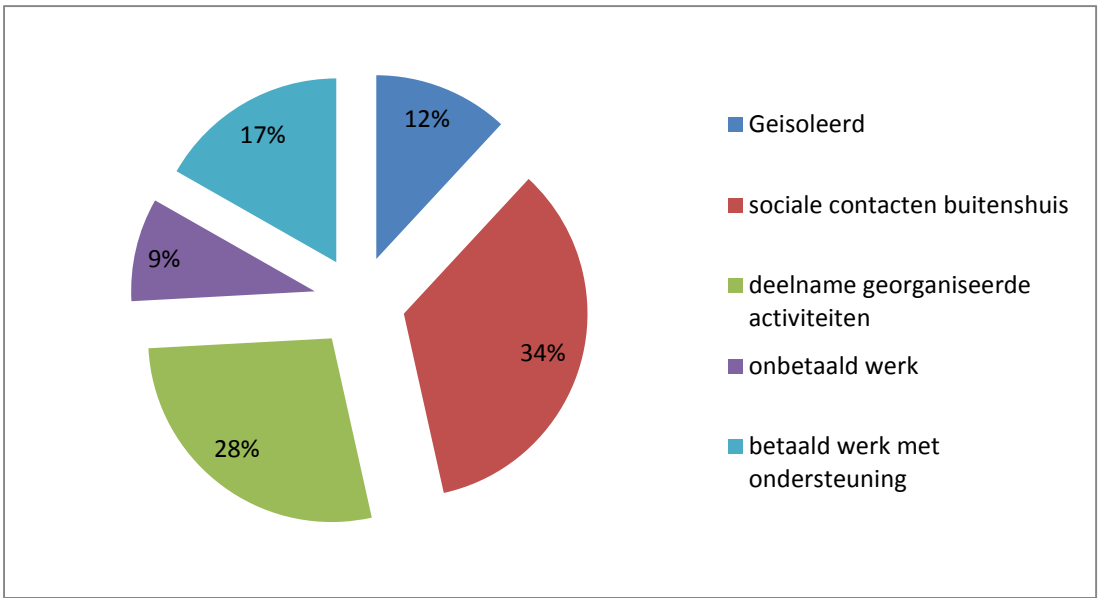

Op 31/12/2013 bedroeg het aantal uitkeringen van het clientenbestand van Goirle 266[1] (Verdeeld over 244 WWB, 4 BBZ, 7 IOAW en 1 IOAZ). De gemeente Goirle kent de lage bijstandsdichtheid die past bij kleinere gemeenten: afgerond 1% van de bevolking is bijstandsafhankelijk. De ligging bij Tilburg brengt niet de problematiek van de grote stad met zich mee.

Hieronder worden de cijfers van het ministerie gebruikt die te vinden zijn op de website Kernkaart.nl (beschikbaar over de periode t/m 2013). door deze cijfers te analyseren wordt gezocht naar mogelijkheden om het beleid zodanig aan te scherpen dat Goirle kan komen tot een bestandsdaling.

Ontwikkeling bijstand

De groei van het clientenbestand tussen 2008 en 2013 was aanzienlijk: plus 55%. Maar dat geldt ook voor de regio en het land. De belangrijkste oorzaak van de groei is gelegen in de economische crisis. Verlies van werk leidt direct of indirect, via einde WW, tot instroom in de bijstand. Overigens kwam de bestandsgroei in Goirle later op gang dan regionaal en landelijk.

Ontwikkeling bijstand

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goirle 36	0 %	6 %	0 %	0 %	6 %	36 %
Nederland	-5 %	10 %	10 %	3 %	3 %	17 %
Brabant (Midden)	-4 %	17 %	8 %	1 %	5 %	22 %

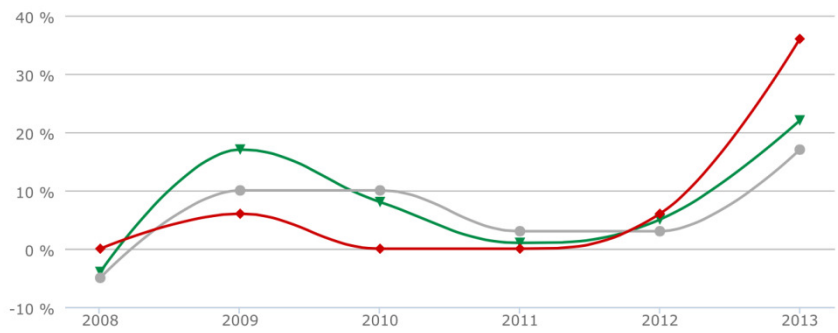

Berekening voor Goirle 2013

100
x
260 Bijstandsuitkeringen
/
190 (2012) Bijstandsuitkeringen
-
100
=
36 %

Definitie

Toename/afname van het aantal bijstandsuitkeringen ten opzichte van het vorige jaar.

Langdurige Bijstand

Het aandeel mensen dat langer dan 3 jaar van een uitkering leeft daalt van 47% in 2012 naar 37% in 2013. Dat komt door het noemer effect: de grote groei van het aantal uitkeringen. Het betekent dat de mensen die nieuw instroomden in de uitkering sneller dan het zittende bestand ook weer uitstroomden. Echter, het absolute aantal mensen dat langer dan 3 jaar van een uitkering leeft groeit van 90 naar 100. En dat is een punt van zorg. Immers, hoe langer mensen inactief zijn, hoe moeilijker het voor ze wordt om weer werk te vinden.

[1] Cijfers CBS

Langdurige bijstand

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goirle 16	-	-	-	48 %	47 %	37 %
Nederland	-	-	-	48 %	49 %	43 %
Brabant (Midden)	-	-	-	44 %	44 %	39 %

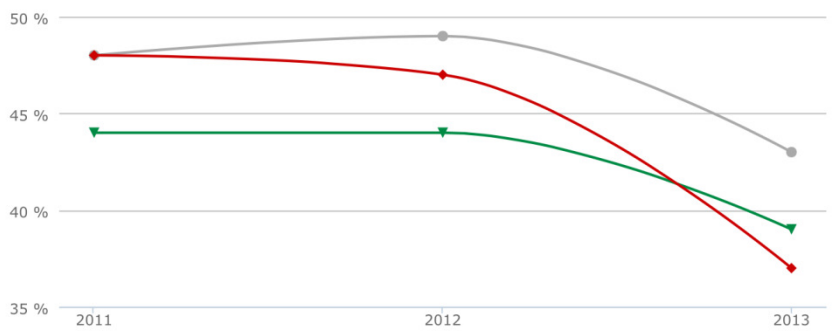

Berekening voor Goirle 2013

100 × 100 Langdurige bijstandsuitkeringen / 260 Bijstandsuitkeringen = 37 %

Definitie

Deel van de bijstandsuitkeringen dat langer loopt dan 36 maanden.

Bijstand met inkomen uit arbeid

Uit recent onderzoek van Divosa blijkt dat landelijk in totaal 9 procent van de bijstands-gerechtigden een deel van het eigen inkomen verdient met een parttime baan. Onder alleenstaande ouders is het percentage met 16 procent nog hoger. Het grootste deel wil meer uren werken, maar dat lukt niet. Doordat steeds meer banen parttime zijn en er veel gewerkt wordt met flexibele contracten, is het lastig een baan te vinden waarbij men niet afhankelijk is van een bijstandsuitkering. Bijstandsgerechtigden die een parttime baan hebben, werken vooral in de horeca, zorg, recreatie en schoonmaak.
Ongeveer 40 procent van de parttime werkende bijstandsontvangers slaagde er in 2013 en 2014 in om uit de bijstand te komen. Van de groep bijstandgerechtigden die niet werkten, kwam maar 29 procent uit de bijstand. Vrijwel alle sociale diensten streven een toename van het parttime werk na. Circa de helft van de sociale diensten (53 procent) voeren hier ook beleid op. Twee derde van de sociale diensten laten inkomsten uit parttime werk (gedeeltelijk) vrij.

Het aandeel mensen dat een aanvullende uitkering heeft, naast inkomen uit werk, is in Goirle hoog t.o.v. regio en land. Dat betekent goede kansen voor Goirle om volledige uitstroom te genereren.

Bijstand met inkomen uit arbeid

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goirle 12	-	-	-	22 %	23 %	27 %
Nederland	-	-	-	12 %	13 %	17 %
Brabant (Midden)	-	-	-	11 %	12 %	17 %

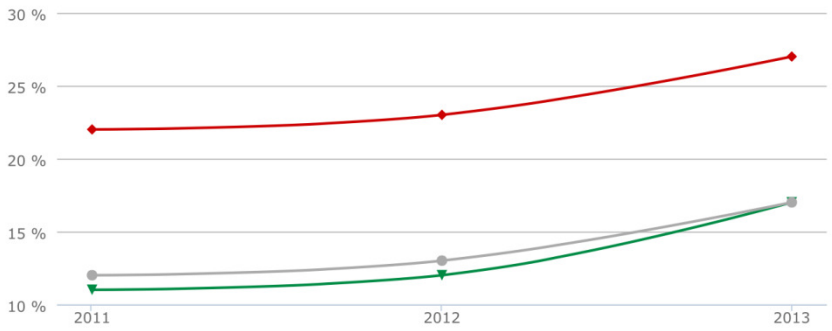

Berekening voor Goirle 2013

100 × 70 Bijstandsuitkeringen naast werk / 260 Bijstandsuitkeringen = 27 %

Definitie

Deel van de bijstandsuitkeringen waarnaast inkomen uit arbeid bestaat.

Instroom

Goirle is in 2013 geconfronteerd met een, ook relatief t.o.v. het land en de regio, zeer grote instroom van clienten.

Instroom bijstand

		2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goirle	11	-	38 %	50 %	39 %	48 %	82 %
Nederland		-	42 %	47 %	41 %	36 %	47 %
Brabant (Midden)		-	48 %	49 %	46 %	48 %	58 %

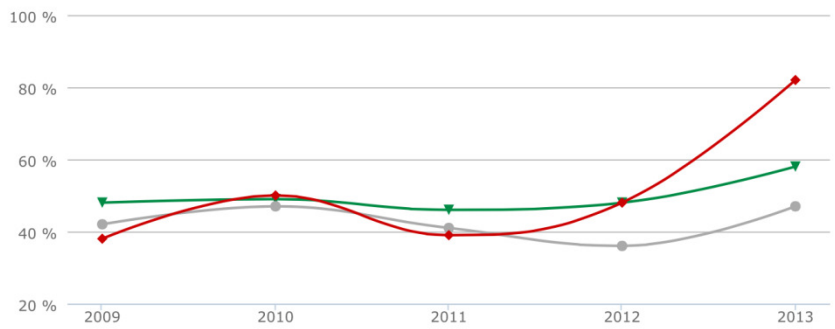

Berekening voor Goirle 2013

100
x
160 Nieuwe bijstandsuitkeringen
/
190 (2012) Bijstandsuitkeringen
=
82 %

Definitie

Aantal nieuwe bijstandsuitkeringen als % van het aantal per 1 januari lopende bijstandsuitkeringen.

In 2013 is navraag gedaan bij het UWV over de redenen van de sterke stijging van de werkloosheid in Goirle. Er zijn geen grote bedrijven in Goirle failliet gegaan. Veel Goirlenaren werken buiten de gemeentegrens, dus de oorzaken kunnen zeer divers zijn geweest.

Uitstroom

In tegenstelling tot de instroom, vertoont de uitstroom de afgelopen jaren geen noemenswaardige afwijkingen t.o.v. het land en de regio.

Uitstroom bijstand

		2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goirle	24	41 %	33 %	44 %	44 %	35 %	31 %
Nederland		39 %	30 %	33 %	35 %	29 %	30 %
Brabant (Midden)		42 %	28 %	36 %	45 %	34 %	34 %

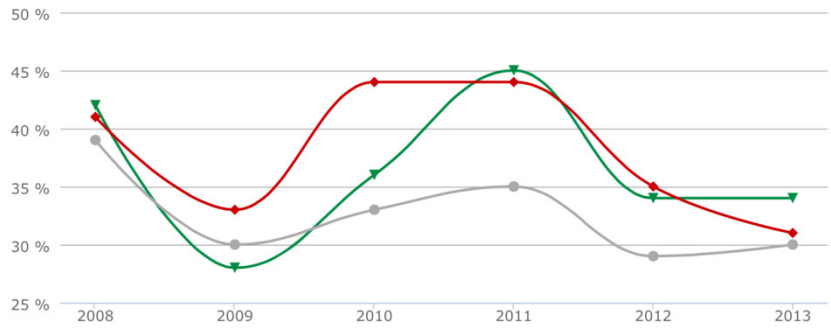

Berekening voor Goirle 2013

100
x
80 Beëindigde bijstandsuitkeringen
/
260 Bijstandsuitkeringen
=
31 %

Definitie

Aantal beeindigde bijstandsuitkeringen als % van het aantal per 1 januari lopende bijstandsuitkeringen.

Uitstroom naar werk

In de eerste helft van 2015 is er landelijk meer werk gekomen voor uitzendkrachten. Als je dit zou doortrekken over het hele jaar, komen er in heel 2015 70.000 meer uitzendbanen ten opzichte van vorig jaar. De brancheorganisatie ABU stelt dat dit betekent dat zij die nu langs de kant van de arbeidsmarkt staan meer kans op een baan krijgen. Het UWV geeft aan dat één op de drie werknemers weer aan de slag gaat via een uitzendbureau. De omzet van uitzendbureaus lag 12 procent hoger dan in de eerste helft van 2014. De economie trekt aan maar er is nog steeds veel onzekerheid bij bedrijven. Daarom kiezen werkgevers vaak voor uitzendkrachten en zzp'ers. Bedrijven willen in toenemende mate flexibele werkgevers. Pas als er weer meer zekerheid komt, krijgen mensen een contract. De uitstroom naar werk ligt in Goirle sinds 2010 in lijn met regio en land.

Uitstroom naar werk

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goirle 21	29 %	-	38 %	50 %	52 %	48 %
Nederland	37 %	-	48 %	46 %	46 %	44 %
Brabant (Midden)	37 %	-	46 %	53 %	47 %	46 %

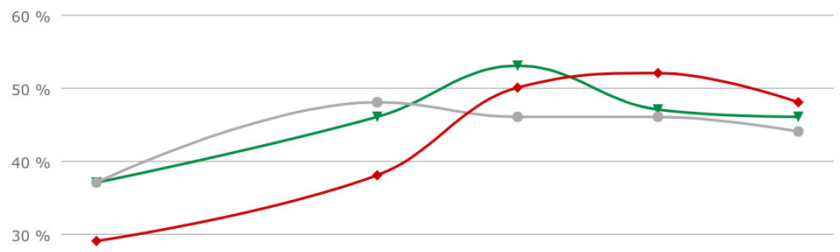

Berekening voor Goirle 2013

100
x
40 Beëindiging door nieuw werk
/
80 Beëindigde bijstandsuitkeringen
=
48 %

Definitie

Deel van de beëindigde bijstandsuitkeringen dat eindigt door het vinden van werk.

2.3. Bestand in de jaren 2014 – 2015

Het ministerie heeft haar cijfers over 2014 nog niet gepubliceerd. De gemeente Goirle gaat in haar managementinformatie niet uit van het aantal uitkeringen, maar van het aantal clienten (een echtpaar is 2 clienten). Daardoor zijn de volgende cijfers niet volledig vergelijkbaar met de voorgaande, maar de trend is wel te volgen.

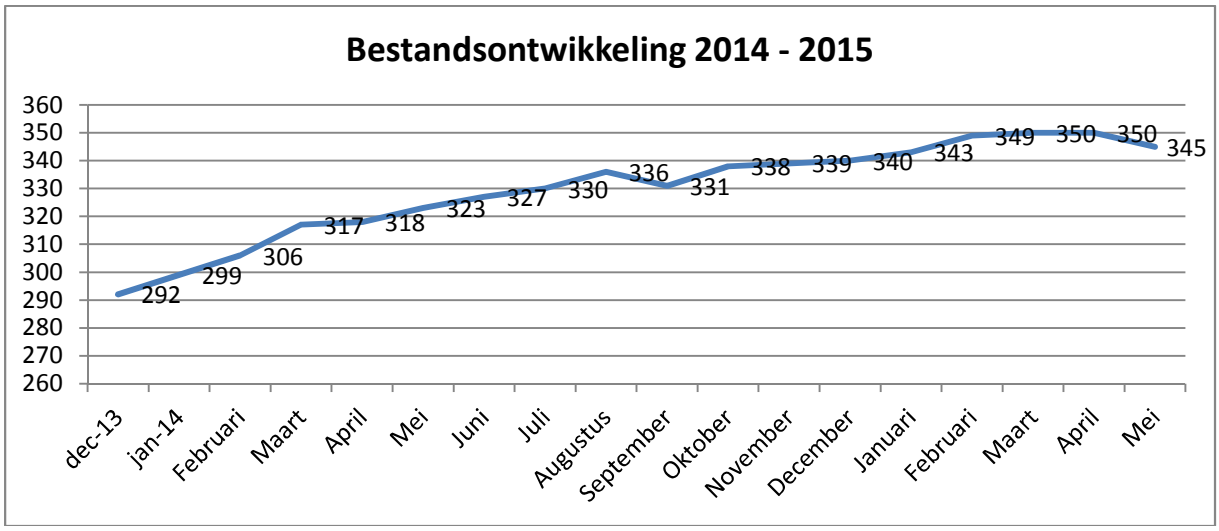

Kijken we naar de in- en uitstroom, dan ontstaat het volgende beeld.

	2014		2015		
	aantal	% v/h bestand	aantal		% v/h bestand
			t/m mei	Extrapolatie	
Instroom	168	58%	56	134	39%
Uitstroom	120	41%	50	120	35%
Bestandsontwikkeling	48	16%	6	14	4%

De instroom is nog steeds erg hoog. Was die in de jaren 2009 – 2012 gemiddeld circa 90 clienten per jaar, in 2014 lag dat circa 80 clienten hoger en in 2015 nog steeds circa 44. De uitstroom ligt echter ook hoger dan in diezelfde jaren '09-'12, evenals de uitstroom naar werk.

De uitstroom naar werk van mensen met een bijstandsuitkering komt historisch gezien altijd vertraagd op gang. Bij een aantrekkende economie komen eerst de WW-gerechtigden weer aan het werk, gevolgd door herintreders op de arbeidsmarkt. Daarna zal de uitstroom naar werk uit de bijstand weer stijgen.

Een bestandsdaling wordt dus gerealiseerd door:
1. Een daling van de instroom naar het oude niveau (zie H3 De Poort);
2. Het hoog houden, of zelfs verhogen van de uitstroom. Het is dus zaak om de werkgeversdienstverlening zo in te richten dat bijstansclienten, meer dan in het verleden vooraan in de rij komen bij werkgevers (zie H3 Keuzenota en Matchpoint)
3. Het formuleren van modern economisch beleid, met groeiende werkgelegenheid als uitvloeisel.

3. Financieel

Het bovenstaande heeft uiteraard zijn financiele vertaalslag in het jaarlijkse BUIG-budget, de uitputting van het budget, de aanvraag IAU 2014 en de aanvraag vangnetuitkering 2015. Hieronder wordt het voorgaande in beeld gebracht.

3.1. Uitputting BUIG budget 2008 -2013

Jaarlijks krijgt iedere gemeente een BUIG-budget toebedeeld, wat in beginsel voldoende zou moeten zijn om de uitkeringen van dat jaar te kunnen betalen. Het verdeelmodel wat daarvoor werd gebruikt kende de nodige imperfecties. Dat is, samen met de invoering van de Participatiewet, de reden waar sinds januari 2015 een nieuw verdeelmodel wordt gehanteerd.
Voor de categorie kleine gemeenten, waar Goirle toe behoort, wordt het historische verdeelmodel gehanteerd. De overschotten of tekorten van twee jaar geleden zijn mede bepalend voor het BUIG-budget van het lopende jaar.
Gevolg daarvan is dat vaak geen relatie is te ontdekken tussen de ontwikkeling van het clientenbestand enerzijds en het financiele resultaat op het BUIG-budget anderzijds. En dat is ook hier het geval. De "T-2" methode leidt ertoe dat de grote tekorten van 2008 en 2009 in de jaren erna kleiner worden, terwijl het clientenbestand grotendeels stabiel blijft.

Uitputting budget bijstand

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goirle 36	119 %	120 %	108 %	109 %	99 %	106 %
Nederland	103 %	107 %	113 %	121 %	103 %	100 %
Brabant (Midden)	104 %	106 %	117 %	118 %	102 %	106 %

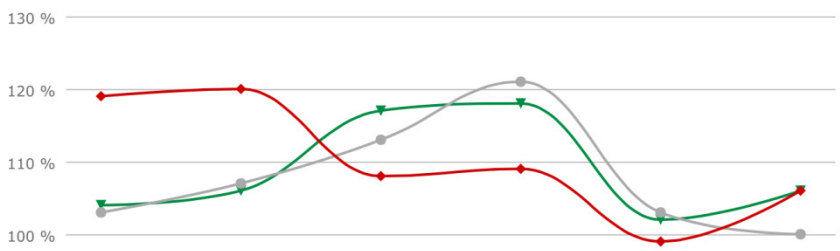

Berekening voor Goirle 2013

100
x
3.271.187 Lasten bijstandsuitkeringen
/
3.099.463 Bijstandsbudget
=
106 %

Definitie

Uitputting van het budget bijstand (BUIG)

3.2. Aanvraag IAU 2014

Voor het jaar 2014 is een Incidentele aanvullende uitkering (IAU) aangevraagd. Gemeenten dragen 10% eigen risico. Maar wanneer de tekorten aantoonbaar niet het gevolg zijn van slechte uitvoering van de wet, komen ze in aanmerking voor de aftopping van het tekort op 10%. De cijfers zijn als volgt.

A. Totale lasten gebundelde uitkering	€ 3.900.550
B. Totale baten gebundelde uitkering	€ 86.079
C. Totaal netto lasten (A-B)*	€ 3.814.471
D. Toegekend budget	€ 3.197.234
E. Gedeelte van de gemaakte kosten dat de gemeente in ieder geval voor haar rekening moet nemen (D*1,1)	€ 3.516.957
F. Gedeelte van de kosten waarvoor de gemeente een aanvullende uitkering aanvraagt, WWB (C-E)	€ 297.514

Over het jaar 2014 bedroeg het tekort voor Goirle dus € 620.000, met een eigen risico van € 320.000. Die € 620.000 staat voor een veertigtal jaar-uitkeringen. In een percentage bedraagt het tekort 19,3%, waarmee Goirle terug is op het niveau van 2008/2009.

3.3. Verwachtte tekort en vangnetuitkering 2015

Was het toegekende budget voor 2014 ruim €3,2 miljoen, voor 2015 is het circa € 200.000 hoger.

Budget Inkomensdeel 2015	**€ 3.437.712**
WWB <21-jaar uitgaven	€ 26.290
WWB <21-jaar inkomsten	€ -
WWB <65-jaar uitgaven	€ 3.386.460
WWB <65-jaar inkomsten	€ -3.742
WWB >65-jaar inkomsten	€ -
Zak- en kleedgeld uitgaven	€ 134.203
Zak- en kleedgeld inkomsten	€ -100
IOAW uitgaven	€ 397.775
IOAW-inkomsten	€ -
IOAZ-uitgaven	€ 20.257
BBZ-uitgaven	€ 20.268
BBZ-inkomsten	€ -1.836
WIJ-inkomsten (nog in 2012)	€ -
Krediethypotheek	€ -1.141
loonkostensubsidie	€ 100.000
Totaal uitgaven-inkomsten	**€ 4.078.434**
tekort op budget	**€ 640.722**
Wat is dan uiteindelijk zelf te betalen	
Subtotaal eigen aandeel 12,5%	€ 429.714
Compensatie door ministerie	€ -85.943
Eigen aandeel	**€ 343.771**
Aanvulling ministerie - Vangnetregeling	**€ 296.951**

Waren de totale neto lasten over 2014 € 3,8 miljoen, de prognose over 2015 is € 4,1 miljoen: plus € 300.000. Zowel het eigen aandeel, als de aan te vragen vangnetregeling van het ministerie zouden ongeveer even hoog uitkomen als over het jaar 2014.